

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 299 (11197)

1979 чылдың декабрь 29, суббота

1925 чылда үлдүрүстүгү

Өрттө 2 көп.

ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ БЕДИК БҮЗҮРЕЛИ

Өзгөлдөшкөн республикаларның күрүмэ өргөчүргүзүмү дээди органында депутаттарга кандидаттар депшидер талашы-талашына хуралдар ууртукчуларга, Күш-ажылы коллективтер Төрээ чурттуң эң эки болдарын болгаш кыстары депшиди турар. Депутаттарга болгаш кыстары баштайгы кандидаттары кылдыр соңуктулар партияны болгаш Совет күрүмэниң ууртукчуларын алап турарлар.

Валентина Николаевна Левчикти, Белорус ССР-ниң Дээди Совединиң депутаттыга кандидатка Битбек областың Дубровен районуң Черьяков аттыг совхозуңуң тракторист-комбайнери Михаил Иванович Каптеросту, Ташкенттиң исе-тавы комбинатының ажил-иччилери Уз-бес ССР-ниң Дээди Совединиң депутаттыга кандидат кылдыр ур бугурүмэниң удамы артыкчысы Раиса Яковлевна Михайловну, Казах ССР-ниң Дээди Совединиң депутаттыга кандидатка «Талды-Курганпромстрой» трестин 42-ги тууду-монтаж эргелелиң шенерлекчилер бригадир Галина Александровна Лоханованы, Грузин ССР-ниң Дээди Совединиң депутаттыга кандидат кылдыр Хулой районуң Дидатара колхозу-нун салгычы Натсая Хаслонова Болкавзени депшиктел.

Автоном республикаларның Дээди Советтеринге, ол ышка урус депутаттарының чер-чер Советтеринге депутаттарга кандидаттар депши-дери уламчылап турар.

(СЭТА).

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде, профоблчөвүлелде болгаш ВЛКСМ обкомунда

АНЫЯКТАРГА — ОРТУМАК ЭРТЕМ

Бистин чуртувуста бүгү-ниити ыяап-ла ортумак өөредилгени амыдыралга боттандырар чугула сорулга салдырган. Ону чедип алырының оруктары айгы-айгы. Ниити билигиди ортумак школаларың чыл санында хөй саныг аныяк өскен доозуп үнүп турар. Профессионал-техник өөредилге черлериниң четкизиге оолдар, кыстар ортумак эртемни болгаш тускай мергежилди база чедип алыр аргалык болуп турарлар.

Урус ажил-агының кайы-бир адырынга ажил-давышаан, ортумак школаны доозуп, кежеэки болгаш бот-өөредилге системасынга билиг чедип ал турар аныяктар бисте кайы хөй. Черле ынаш бүгү-ниити ыяап-ла ортумак өөредилгени боттандырар чорударыга аныяктарың кежеэки болгаш бот-өөредилгени школаларың ролу улуг. Бистин республикада бо айтарыгже чугула кичээнигэйни салып келген болгаш ук школаларың системазын сөөлгү чылдарда таарымчалыг кылдыр тургускан.

Кежеэки болгаш бот-өөредилгени школаларың материалдык баазаны быжыгып олурар. Ниитизи-биле ук школаларда барык тос чүс хире башкы, оон иштинден 133 хостаткан башкы ажилдап турар. Шулу башкыларың 82,7 хуузу дээди эртемни кадрлар болуп турар. Кежеэки болгаш бот-өөредилгени амгы негелделерге дүшүр бедик ден-недеге организастап болурунун бүгү-ле аргалары бисте бар. Хамык ужур ук айтарыгны партийжи өзү-биле шиттирээрзин чогуур органның талашында чедип алырында.

Аныяктарың өөредилгени чогумчалыг организастап чорудары-биле «Аныяк кичи бүрүзүңе— ортумак эртем» деп Бүгү-эвилел көрдүдөзи чоруп турар. Бистин республикада районнарның, республиканың база хоорайның оргкомитеттери тургустун-гулаан болгаш ажилың уламчылап турар. Оргкомитеттериниң ажилы чогуур негелделерге дүшү-пейн турарын айтыр херек. Ол ышкаш партия, совет, ажил-агы органны болгаш комсомол комитеттери аныяктар өөредилгени шыгызы конт-рольга алыр ужурулуг. Кичээлдер үзер, өөредилге программаның долдузу-биле шигээдиринче кичээ-гей салбас чоруктар бар. Оон туржук чамдык тава-рылгаларда чүгле даныга адын бижиткеш, баш-тайгы кичээлдерге көзүлгөш, олчашан бар чоруктар безин таваржып турар. Эрзин районда чоок-ку хүнверге чедир-ле аныяктар өөредилгени эгеле-вези турган. Кызылда аныяктарың кежеэки шко-лазынга хамааржыр № 81 туулуг эргелели, «Тудук кезектери» комбинат ышкаш өске-даа чамдык бугурүмэ черлери өөрини турар аныяктарыңга хайгарал чок, оон уламандан олар өөредилгени чыл санында-ла ара каап турар.

Эрткен өөредилге чылының кичээндиргилеринден түнел үндүрбөс болза, амгы хүнверде кежеэки болгаш бот-өөредилгени организастап турары чо-гуур негелдеге дүшпөс-тир. Эрткен чылы өөрен-кичелер хүлээп алырының улус ажил-агы планын республика күүсетпезин. Чыл дургузунда муң ажыг өөренкич өөредилгени ара катган. Ылангы Бар-ыын-Хемчик, Тожу районнарның, Хону-Акса суур-нук аныяктарың кежеэки школаларыңдан өөрен-кичелерин барык чартык кезин хирези өөренмейн барган. Бо өөредилге чылында шак мындыг чет-пестерни катаптап дээш бир демки ажилдары улус өөредилге болгаш ажил-агы, бугурүмэ ор-ганизындаан негеттинип турар.

Амгы үениң бугурүмэ, эртем-техниктиг деп-шигге кичи бүрүзүңүң билиг-мергежилди беди-дери негеп турар. Устүнде сорулганы чедишкенин шиттирээринге кежеэки школаларың ролу улуг. Ажил-агы, бугурүмэ ууртукчулары улус өөредилге органны-биле кады бо айтарыгже доктаамал кичээнигэй салып, аныяктарың эртем-билиг чедип алырынга бугу талашыг дузаны көрү-зөр ужурулуг. Ажил-агылар, бугурүмелер социал хөгжүлүдүңи планнарынга аныяктарың билиг-мер-гежил беди-дери база кириер болгаш социалист чарыштарны түнелдерин үндүрүдө бо бугуңу база барымдаалаар ужурулуг. Ыяап-ла ортумак эр-темни чедип алырың чугула ужур-дузалыг болуп турары аныяктарга бугуредип, ол дээш коллек-тивтиг, бугурүмэни мурнуңа бедик харысалга-лыны оларга чачыктарың ууртукчулар болгаш хөй-ниити организацалары чедип алыр ужурулуг. Аныяктарың коммунист кижидилгезиниң ай-тырылгыны оза кичээнигэйни «Идеологтук, по-литика-кижидилгелер ажилды улам экижидер талашы-биле хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалында салган. Оон-биле чөрдөштер кежеэ-ки школаларың ажилың сайзырайттайдылары, ону бугурүмэге улам чоокшаладыры чугула со-рулгаларың бирээзи болуп турар. Ылангы бистин республикада бо айтарыг болуп-чогууру-биле шиттирелтишимейн турар.

Ону беш чылдың доозукчу чылы—ленини өзү-биле шалыпчы ажилдарың чылында аныяктар-ның кежеэки болгаш бот-өөредилгени чедишкенин организастаары чер-черде улус өөредилге, пар-тия, совет, комсомол органнының чугула сору-лгалы болуп.

1979—1980 чылдарың кышкы үезинде мал ажылының продуктуларың бугурерин база белекээрин көвүдөдир дээш мал ажы-лының ажилдакчыларының социалист чарыжын организастаар ДУГАЙЫНДА

Бо айтырг талашы-биле СЭКП ТК-ның, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалың күүседери-биле СЭКП Тыва обкому, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, профоблчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкому республиканың малчыларының социалист чарыжын организастаар дугайында тускай доктаалды хүлээп алган.

Мал ыштаглаашының чедишкенин эрттирер, малдың баш санын бугуру-биле намгалап алыр, мал ажылының продуктуларың бугурерин база белекээрин көвүдөдир дээш совхозтарны, фермаларың, бригадаларың коллективтериниң болгаш мал ажылының бугу ажилдакчыларының орту-зунга социалист чарышты калбарты чорудары ол док-таал-биле СЭКП райкомнарынга, райүүскамнарга, Недез ажил-агы министрствозунга, «Ситопром» тресте, партия, профэвилел болгаш комсомол организацияларыңга, совхоз-тарның ууртукчуларыңга база специалистеринге хүлээткен. Күрүмэ планы болгаш социалист хүлээлгелерин чедир болгаш амгы күүседир дээш көдөзүн бугу ажил-иччилери-ниң ортузунга организасты болгаш масса-политинтиг ажил-дың аныктыгын беди-дир.

Мал ажылының продуктуларың бугурерин база белекээрин көвүдөдир дээш республика социалист чарыжыңа тилекчи болганың шаңналары-биле СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профоблчөвүлел-дин болгаш ВЛКСМ обкомунуң Хундулел бижин доктаадып тургускан.

1979—1980 чылдарың кышкы үезинде мал ажылының продуктуларың бугурерин база белекээрин көвүдөдир дээш мал ажылының ажилдакчыларының социалист чарыжы-ның негелделерин бадылаан.

ЧАРЫШТЫҢ НЕГЕЛДЕЛЕРИ

Мал ыштаглаашының чедишкенин эрттирген, эът, сүт, дүк, чуурга бугурерин болгаш күрүмэ садарының тала-зы-биле планнары база социалист хүлээлгелерин күүсе-

диринге бедик көргүзүлгени чедип алган, ол продуктулары бугурерин болгаш белекээриниң немелде өзүлгөзүн, мал-дың баш санын өстүрерин база оң продуктулуун беди-дирин хандырган районнары, совхозтарны, мал ажылының бри-гадаларының, фермаларының коллективтерин болгаш бугу-рүлгениң мурнакчыларын социалист чарыштың тилекчи-лери деп санаар.

ЧАРЫШТЫҢ ТҮНЭЛДЕРИН ҮНДҮРЭДЕ БАРЫМДАЛААР КӨРГҮЗҮГЛЕР

1978—1979 чылдарың ол үезиниң деңгелинге удуз мал ажылының продуктулары бугурериниң болгаш садарының немелде өзүлгөзи

	Районнар		Совхозтар	
	мурнуу зона	бораны зона	мурнуу зона	бораны зона
Эът	5	5	5	7
Сүт	6	6	6	8
Дүк	5	5	7	7
Чуурга	—	—	12	—
Бир инектен орту-мак саалда	7	7	7	10
Бир хойдан ортумак ыргыла	3	3	—	5
Малдың ортумак дриг дунжаалда деңгиз:				
Мыйыштык боа мал	5	5	5	7
Хөй болгаш өшкү	5	5	5	7
100 хойга онааш-тыр хураган (баш)	85	85	85	90
			Фермалар, бригадалар	малчылар
Сүт			10	10
Эът			7	10
Дүк			7	10
Чуурга			15	15
Бир инектен саалда			10	10
Бир хойдан алыр дүк			5	10
Бир дагадан алыр чуурга			15	15
Хонукта ортумак немелде деңзи			7	10

ЧАРЫШТЫҢ ТҮНЭЛДЕРИН ҮНДҮРЕРИ БОЛГаш ТИЛЕКЧИЛЕРНИ ШАҢНААРЫ

1979—1980 чылдарың кышкы үезинде мал ажылының продуктулары бугурерин база белекээрин көвүдөдир дээш районнарның болгаш совхозтар коллективтериниң аразыңа социалист чарыштың түнелдерин 1979 чылдың IV квар-талыңың база 1980 чылдың бирги чартының көргүзүлгенин барымдаалап, 1980 чылдың апрель 1-де болгаш июль 1-де үш зона айы-биле үндүрер: ТӨП ЗОНА — Кызыл, Таңам, Наа-Хем, Би-Хем болгаш Тожу районнар; БАРЫҢ ЗОНА — Улуг-Хем, Чев-Хемчин, Барыын-Хемчин болгаш Бай-Тайга районнар; МУРНУУ ЗОНА — Эрзин, Тес-Хем, Ваур болгаш Мөңгү-Тайга районнар. Зона бүрүзүндө бир тилекчини — району болгаш совхозту тодардыр.

1980 ЧЫЛДЫҢ АПРЕЛЬДИҢ 1-ДЕ БОЛГаш ИЮЛЬДУҢ 1-ДЕ БАЙДАЛ-БИЛЕ СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШТЫҢ ТҮНЭЛ-ДЕРИН ҮНДҮРГӨШ, ТИЛЕКЧИЛЕРНИ МЫНЧААР ШАҢ-НААР:

Зона айы-биле бирги черин элээн районга болгаш совхоз коллективинге СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профоблчөвүлелдин база ВЛКСМ обкомунуң шилчир Кызыл тууган болгаш Хундулел бижин тыспыр. 1980 чылдың июль 1-де байдал-биле чарыштың доозулган түнелин үндүргөш, районга — 700 рубльдиң, совхозга — 500 рубльдиң ашка шаңналын тыспыр. Фермалар, бригадалар коллективтериниң болгаш мал ажы-лының ажилдакчыларының аразыңа социалист чарыштың түнелдерин 1979 чылдың IV кварталының база 1980 чыл-дың баштайгы чартының көргүзүлгенин барымдаалап, 1980 чылдың июль 1-де байдал-биле үндүрер. Социалист чарыш-тың тилекчини болган хойгу бригадалың, сүт-бараан ферма-зының, мал семити азыраар бригадалың коллективтеринге СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профоблчөвүлелдин болгаш ВЛКСМ обкомунуң Хундулел бижинтери база 200-200 рубльдиң ашка шаңналын тыспыр. Мал ажылының эң-не шыгараан ажилдакчыларын «1980 чылда социалист чарыштың тилекчини» деп дөпкөтөр, дипломнар, ортектиг белектер, УАЧД, амытаныга бажыны баар лутбөкчалар-биле шаңнаар. Социалист чарыштың тилекчилери болган районнары, совхозтар коллективтерин СЭКП ТК-ның, ССРЗ-ниң Министр-лер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның Хун-дулел бижинтери биле шаңнаарыңче кириер.

Февраль 24 — Советтерге соңгулдалар хуну

ЧОН ТӨЛЕПТИГЛЕРНИ АДАП ТУРАР

КЫЗЫЛ РАЙОН

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаттарыңга кандидаттар депшидериниң талашы-биле соңгулда мур-нуук хуралдары бистин республикада эгелээн. Олар ажилы чоннарның политинтиг беди иденей-биле байрлал шинчилер эртин турар. Республиканың күрүмэ өргө-чаргыргазың дээди органының төлөөлү-чизи ылыдыр партия болгаш совет ууртукчулары, бугурүмэниң мурнакчыларын, интеллигенцияның төлөөлүчилерин чон адап турар.

ТУРАН

«Кызыл тараачын» совхоз-туң машина-трактор мастер-скаязының кызыл-булуңун бай-ырдап шинчи киир каастап каан: ону беш чылды чеди-шишкенин доозарыңче кый-гырган, РСФСР-ниң Дээди Со-веттеринге болгаш соңгулда-рыңа таа-чаа күш-ажылы чеди-шишкенин уткурунче кыйгырган дооз, плакаттар-га карак шокарлар. Тыва АССР-ниң Дээди Соведине соңгулда талашы-биле Ту-раның № 90 соңгулда округ-нунда Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаттыга кан-дидатты депшидеринге турса-кааткан соңгулда мурнуун хуралыга ажил-агының ажилчылари, специалистери, адаб-хаачылары чылгып келген. Хуралды совхозта партком секретари В. Р. Ев-сеев ажиткан.

СЭКП Би-Хем райкомунуң бирги секретари В. М. Ев-тешиң өсө алгаш, чуртта бол-гаш бистин республикада соң-гулда мурнуун кампаниязы-ның чоруп турарының, рай-онуну ажил-иччилери ону беш чылдың дөрткү чылың кандыг күш-ажылы чедиш-кенин-биле доозуп турары-ның база эртин турар чылда турган сорулгалар дугайың чугаалаан. Оон соонда чозаа-чы С. В. Мутчико чүве чуга-лаан. Оон чугаалааны:

— Бистин чуртувустун ажилы чону боттарының кандидаттарыңа партияның болгаш чачактың ууртукчу-ларың, ажилчы ангының болгаш интеллигенцияның дээ-ре төлөөлери алап турар. Бистин коллективтин мурну-дан Тыва АССР-ниң Дээди Со-вединиң депутаттыгы кан-дидатты СЭКП ТК-ның кеж-игүвүңе кандидат, партия Ты-ва обкомунуң бирги секретари Григорий Чоодуевич Ши-ринин депшидер деп санады-гы мен. Республикага оон комсомолчу болгаш партийжи ажил-чорудулганың дугайы-ның шагда-ла билер бис. Ол Тываның экономикаың бы-жыктырыныга бүгү-ле күжүң, билиң үндүрүп, ажилчы чонун чагай амыдыралы, оларын ажилдарыңга таа-рымчалыг байдалды тургузар дээш демисежиң чоруур.

С. В. Мутчикоң санаалың клуб эргелекчизи М. М. Оюн, мастерская эргелекчизи А. А. Кесеник, совхозта кол инже-нер И. Г. Цыбин олар дет-кээнер.

Дуун Кызыл районун «Бок-Тей» совхозунуң сүт-ба-раан ферманың ажилдак-чыларыңа ийн дакпыр бай-ырлап болган. Ол чүд дээр-ге, бирезде, ферманың коллек-тив 1979 чылда күрүмэге 830 тонна сүт садар планың ажыг күүсеткенин рапорттаан, ийн-де, санаачылар болгаш кадар-чылар Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаттыга кан-дидатты депшиктенер.

Эртенги саалда доостуру билек ферманың ажилдак-чылары кызыл-булуңа чылгып келгенер. Коллектив кеж-игүнериниң соңгулда мурну-нун хуралы ажиттыңан. Анаа соңгулда системаның болгаш бистин республикамыс-те бо чугула кампанияга бе-леткед ажилдарының чоруп турарының дугайында дочу илеткеди Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң бешки чы-зыңга соңгулда талашы-биле Кызыл районун Баа-Хеминиң № 75 соңгулда округ-нунуң округ соңгулда комис-сиязының даргазы И. П. Ко-ноненко кылган.

Эрге-чаргырган органның совет улус боттары-ның төлөөлүчилери боттары соңгуап ал турар. Ол дугайың моон мурнуңдагы соңгулда-лардан-ла эки билер силер, Тыва АССР-ниң Конституция-мың хүлээп алганың соонда бир дугаар эртин турар бо соңгулда белекелдин үезин-де республиканың Дээди Со-ведине депутатка кандидатты депшидер уаг бугурелер силерге таварышкан—деп, ол тү-нелинде чугаалаан.

Фермага партгруппорт, санаачы Б. Сат өсө алгаш: — Эштер, Тыва АССР-ниң Дээди Соведине депутаттыг кандидаты бистин мурнак-чы санаачыларыңың бирээ-зи Сара Ховалыговна Аран-тодду депшидер деп санадыг мен. Сара Арантодду шунту-ка эки билер силер. Ол аны-яңдан эгелеп манаа ажилдап келди. Комсомол райкомунуң бирөө кезигинү бо аныяк санаачымыс чозокта чаа партия кежигүвүңү кандидатың Сара Ховалыговна бистин бугу-рүмэни шыныгытырп шы-даар. Иччанган бо санаалы деткириңче силерни кыйгыр-дым—деп.

Хурага санал берген санаачылар болгаш каткычылар ол санаалды бир эп-сеткедиг дет-кээнер. Чижээлээрге, санаачы И. Ч. Делгиз-оол:

— Депутаттың кандида-дыңа санаачы эживити деп-шиди турарымыс бисте кон-чүг өөрүңчүдүр. Ачылыг Хоойлуус — ССРЗ-ниң Кон-ституциязының бисте тышпачы берген удуз эргелерин ажил-лап турарымыстың бир тодар-гай херечини бодур. Эргеле-ристин аңгыда хүлээлгелери-вис база бар. Сүт садары-ның чыл планын күүсетпезин Артан хүнверде хүлээлгени-ти күүседир дээш улам күж-өнишкениң ажилдар ужу-рлуг бис—деп чугаалаан.

Хуралды киржиңчилери Тыва АССР-ниң Дээди Сове-диниң депутаттыгы кандидатын-га Сара Ховалыговна Аран-тодду депшидер деп доктаа-ды хүлээп алган.

С. МААДЫ.

ЧУРУНТА: соңгулда мур-нунуң хуралымын депутат-тың кандидаты депшидип ту-рары.

ЧУРУКЧУНУҢ БЕДИК ХҮЛЭЭЛИГЕЗИ

Революцияның баштыңчы-лының төртүтүнген хүнүндө боор 110 чыл боур оон хөй националдыг совет чурулга уран чүлүвүн мастердери «В. И. Ленин чонунуң чүрөө-сү» деп Бүгү-эвилелдин чурук-делгелерин биле демделгээр. ССРЗ-ниң Чурулгалар акаде-миязының үзүн дөрткү сессия-зынга ол дугайың дыңдап-кан.

1980 чылда — партияның XXVI съездинде иленкейлиг белекелдин чынында чурук-чуларын мурнуңа турар со-рулгалары сессияны кир-жиңчилери чугаалашкан. Сай-зыраңга социализмниң бай-далдарында чурулга култур-аының улам ынайгы дет-кээлдерин үндүрүш болгаш чо-гаалыкты улавышымын деп И. И. Брежневтиң теоретиктиг ажилдары, оон чугаалары, сактымыштарының «Бүчө чер», «Күр чер», «Катан тур-гузууңуң» деп номнары болуп турар дооран сессияга онаалап демделгезин. Бистин Төрөөн чуртувусу болгаш оон чон дээш, совет ижигиниң бедик ады дээш чоргаары-ның шыныгыныг сагыш-сеткил дооздуган ол ажилдар, чогаал-дар херек кырында боттук со-циализм дугайында, амыл-ралдың совет дегириниң дугайы-нда, совет улустуң маалыр-дыг ажил-иччилер чарам кө-рүп-шынчилың дугайында шынны чырыктылаанды про-пагандаларыңче чурукчу-лары кыйгырпн турар.

Кезээде турскаал болуп ар-тар уран чүлүдү болгаш ар-хитектураның чүлүдериниң дузазы-биле эстетиктиг эртем-билигге чону өредир тала-агында ажилды академия бодунуң ажил-чорудулганын практиктик болгаш теорет-тиктик эң чугула талашы-ның бирээзи кылдыр санап турар. Оң-биле холбайтыр совет хоорайларың эстетиктиг хевир шинчизин тургузары чугула ужурдузалыг болур. Ол улавышымыңа күж-өнишкенин каттыштырар дээш Архитектураның болгаш турскаал болуп артар чүлүдүң садырын сессия тур-гускан. 25 кижини каттыш-тырган чаа салбырын акаде-мик секретарыңа М. Погодин-ни сонгаан.

(СЭТА).

Түбүккүл республикалык БИБЛИОТЕКА И. А. С. Пушкина

УЛУСЧУ КОНТРОЛЬ

1979 чыл, декабрь № 12 (74)

ДОКТАМАЛ ХАЙГААРААР

Ажылдын ажытымын болгаш шынарның кыналдыр уламчылап, бо улаада өтүтүп асосоткогө заводдун колдукту туткан. Коруде комсомолдун составыга Токмок курдайгаарла лабораториянын төлөөлөөчүлери, Херекчилерден— № 1 АПН-ин техниктеринин болгаш асосоткогө заводдун колдукту туткан киришкен.

Коруденни өрүдүгүш— продукциянын шынарның белирине улаанга ажылда будуралгө чорудары. Автобилдерин болгаш агрегаттарын идеалдык болгаш үр улаа ажылдап шынарды амдындаа чедип аламдызын курдайгаарла заводдун колдукту туткан киришкен.

Коруденни өрүдүгүш— продукциянын шынарның белирине улаанга ажылда будуралгө чорудары. Автобилдерин болгаш агрегаттарын идеалдык болгаш үр улаа ажылдап шынарды амдындаа чедип аламдызын курдайгаарла заводдун колдукту туткан киришкен.

СЭКП ТК-ның ноябрь (1979 чыл) Пленумунун иштиндеринде, аңаа СЭКП ТК-нын Чингис секретары эш Л. И. Брежнев чыгаанга, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге.

СЭКП ТК-ның ноябрь (1979 чыл) Пленумунун иштиндеринде, аңаа СЭКП ТК-нын Чингис секретары эш Л. И. Брежнев чыгаанга, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге.

баштыр чогуур квантильдер чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге.

СЕМИНАРЛАР

Чокта чаа Чоодаа, 200-район районда улусчу контроль бөлүктөрүнүн даргаларынын болгаш активтеринин семинары болган.

Аңаа СЭКП Төл Комитетинин ноябрь (1979 чыл), Пленумунун болгаш СЭКП-тин Дээди Советинин иштиндеринин түнөөлөөчүлөрүнүн улусчу контроль бөлүктөрүнүн даргаларынын болгаш активтеринин семинары болган.

МАССАНЫҢ КИРЖИЛГЕЗИ-БИЛЕ

Массанын киржилгези-биле, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге.

Массанын киржилгези-биле, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге.

Будурун турар продукциянын көмүскөттөрүнүн болгаш шынарның кыналдыр уламчылап, бо улаада өтүтүп асосоткогө заводдун колдукту туткан. Коруде комсомолдун составыга Токмок курдайгаарла лабораториянын төлөөлөөчүлери, Херекчилерден— № 1 АПН-ин техниктеринин болгаш асосоткогө заводдун колдукту туткан киришкен.

Будурун турар продукциянын көмүскөттөрүнүн болгаш шынарның кыналдыр уламчылап, бо улаада өтүтүп асосоткогө заводдун колдукту туткан. Коруде комсомолдун составыга Токмок курдайгаарла лабораториянын төлөөлөөчүлери, Херекчилерден— № 1 АПН-ин техниктеринин болгаш асосоткогө заводдун колдукту туткан киришкен.

Будурун турар продукциянын көмүскөттөрүнүн болгаш шынарның кыналдыр уламчылап, бо улаада өтүтүп асосоткогө заводдун колдукту туткан. Коруде комсомолдун составыга Токмок курдайгаарла лабораториянын төлөөлөөчүлери, Херекчилерден— № 1 АПН-ин техниктеринин болгаш асосоткогө заводдун колдукту туткан киришкен.

Будурун турар продукциянын көмүскөттөрүнүн болгаш шынарның кыналдыр уламчылап, бо улаада өтүтүп асосоткогө заводдун колдукту туткан. Коруде комсомолдун составыга Токмок курдайгаарла лабораториянын төлөөлөөчүлери, Херекчилерден— № 1 АПН-ин техниктеринин болгаш асосоткогө заводдун колдукту туткан киришкен.

Дүвүрөңчиг медал

Өрттөн төлөдир, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге.

ИДЕПКЕЙЛИГ ХАЙГЫЛЧЫ

Идепкейлиг хайгылчы, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге.

МАЛДЫ МАЛ-БИЛЕ

Малды мал-биле, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге.

КОМИТЕТТЕРДЕ КЫЗЫЛ

Комитеттерде кызыл, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге, а оларын ажылдап шынарды чыгарып берге.

ЛЕНИНИН ХЕРЭЭ ЧУРТТАП БАЗА ТИИЛЕП ТУРАР

Лениниң юбилейге белеткен чуртта калбарып турар. Ол чутуга амылга «Владимир Ильич Ленинниң туртутуң хунунда бээр 110 чыл өмүк дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалы улуг идиғи берген.

Чаңгыс ай политунерниң организациларына, илетилчилерге, лекторларга, политинформаторларга болгаш агитаторларга дуза кылдыр лекция, беседаларнык чимек планын парладымыс.

В. И. Ленин — эртемиңг бодадым чалакчымы, чоңуңк баштыңдым, чалбыштыңг револуционер.

В. И. Ленин — Коммунисттик партиянык болгаш делегет бир дугаар социалисттик хурунени тургузукчу.

В. И. Ленин — геиналдым теоретик, делегет пролетариаттын кайгамчыктың стратегия болгаш тактика.

Марксизм В. И. Ленинниң доктаалыккы өзү-биле доктуккен.

Ленинизм — амыг эпоханың марксизми.

Улуг Октябрьниң тийлелгези — марксизм-ленинизм ия тийлелгези. Социалисттик революциянык болгаш пролетариат диктатуразын дугайында Ленинни өөрөдигиңи интернационалтың укур-дуза.

СЭКП-нің XXIII, XXIV, XXV съездаларының шийтирилери — Ленинниң революция теорияга кайгамчыктың салдышы.

Социалисттик индустрия — СССР-те социализмни тургузарының Ленинниң планынык кол доктукчу.

Партиянык аграр политикамы — Ленинниң кооператив планынык идеяларың доктаалыккы өзү-биле доктуккен.

В. И. Ленин болгаш СССР-ге культура революциямы.

В. И. Ленин социалисттик Ада-чуртуу камгалаар дугайында.

ССРЭ-те социалисттик индустрия доктуккен — Ленинни идеяларың амыдыралга боттатымышы.

СЭКП амыг үениң бейдаларына социалисттик экономикамы берген башкаларың сайдырыңгылар дугайында.

В. И. Ленин социализмни ларың болгаш күш-ажылың коммунизм өзү-биле көөр дугайында.

Чоңуңк амыдыралың чалгай байланың чалгылың чоң курулганы — СЭКП-нің эпис содурламы. СССР-нің индустриянык болгаш биче улаустарының амы-дузма найыралы болгаш чаңгыс өн — Ленинни национал политикамы боттатымышы.

Ажылың агының, колхозчу таракшыларың болгаш улусчу индустриянык эволюциямы — совет индустриализациянык чаңгыс өнүң үзүлүшү.

В. И. Ленин социалисттик демократия дугайында.

Улусчу эрге-чагырганың Ленинни идеяларың СССР Конституциясында алаертинген.

Марксизм-ленинизм — СЭКП политикамың эртемиңг үзүлүшү.

Партия дугайында Ленинни өөрөдигиңи болгаш амыг үе.

Ажылың Ленинни стил — партияны удуртулганың нарылыс кезе.

Партия биле чоңуңк чымыс

(Эгези № 298 «Шында»).

ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОНДА Кар Марас аттыг совхозта Анай Кетил-оловна Монгуш — ажылыч.

Дакпай Шитгаевич Монгуш — ажылыч.

Сомнад Манайлович Монгуш — ажылыч.

Алажык Суусубейевна Ондар — ажылыч.

Дамды-Билей Суудуй-оловна Ондар — ажылыч.

Долуна Шырпаевна Ондар — ажылыч.

Досуна Хуняевич Ондар — ажылыч.

Базыр-Сат Шойдарович Сат — ажылыч.

Сундуп Шойдахович Сат — ажылыч.

Чурусча Чиматовна Сат — ажылыч.

«Чыра-Бажа» совхозта Овай-Тамба Селин-оловнич Куулар — ажылыч.

Тайбың Найдыновна Куулар — ажылыч.

Григорий Токлан-оловнич Хирбэ — ажылыч.

Өске буудулусларга болгаш организациларда Экинда Васильевна Васкина — райпо салдыкы эрге-делгизи.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

«Куш-ажылдык хоочуну» медаль-биле шаңнаар дугайында ТЫВА АССР-НИНГ ДЭЭДИ СОВЕДИНИНГ ПРЕЗИДУМУНУН ЧАРЛЫ

Сергейча Анастова Монгуш — «Искра» совхозтуң ажылычы.

Ана Дамбасна Өзэй — «Ленинч орук» солуңуң хорректору.

Евдокия Тимофеевна Скороных — хурбаччынык Чадаан салдыкыңи техниктиң амчылдакчымы.

Иргит Алаш-оловна Чюдюк — райукукумуң секретарь-машиначымы.

Таяна Ивановна Шестакова — Чадааның төл ажаалда кассалыкы тивилчизи.

КАА-ХЕМ РАЙОНДА Матвей Петрович Григорьев — район эмгекчилерниң ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

кеева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Домза Туменовна Балчир — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Александр Петрович Булатов — пенсионер, Каз-Хем ажылычы.

Нина Никифоровна Данилова — райукукумуң улус өресалге кылдынык буудалгелер.

Татьяна Ивановна Гариченко — райондук кол буудаларының оралакчымы.

Елена Александровна Патра

каева — район эмгекчилерниң санитарымы.

Александр Самойлова — Бай-Сөөттүң интернат-башкымыңи санитарымы.

Варвара Антоновна Черепанова — Сарыг-Сөтүн № 1 школаның техниктиң амчылдакчымы.

Чек Демичевич Балин — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Монгуш Монге-Байрорна Балман — пенсионер, Кунгуртуг суур.

Дириглерден артык дириг

ЧАГААЛАР ШУУШПУШААН

Черкескиде № 3 профессионал-техниктиг училищеде делегация адгым-ангы булдуңарында чагаалар шуужуп кээп турар. В. И. Ленинни айма-чорудулгазының дугайын көргүзүп, таймлырлар турар музейни тургусушпаан, училищени сургуулдары ол дугайында чагаалары бистиң чуртувустан ангыда, даштыкыдан база ап турар.

Кракатовук шериг прокуратуразының айтышыкына өзугаар судка Ленинни кара-бажында хостаанының дугайында телеграмманың фото-хоолгазы чагаа хавыга суукаш, ол хоорадан чоруткан. Парижде Мари-Роз деп кудумчуда Ленин чурттан турган № 4 бажын бар. Ону ам музей-бажын кылды каан. Оон кадалагычы болгаш эскүрөөдү хоочун-коммунист Андрей Лежандр болза, Ильичини Францияга чоруп, чурттан турганының дугайында материаллар Черкескиге чорудуп берген. Финляндиянын Тампере хоорайда В. И. Ленинни музейниң эргелекчиин Ари Лайко чагаа бажын. Ында мынтар лизияткан: «Музейниң амгы бажыкыга 1905 чылда эртеки конференцияга Ленин Россияга чорутушкан эрте-чагыраңыңа холта алган доразы-та большевиктер Финляндияга тускый хамарышпас чорукту тыныс бээр деп алаан. Октябрьниң Улуг революцияны өскөскен сонда ол мынчаар боттанган-даз. Финляндияга тускый хамарышпас чорукту тыныскааның дугайында документниң хоолгазы музейде кайгамчык экспонаттарын бирээзи». Чагаа хавыга «Ленин Финляндияга» деп номчугашты суу каан. Кылыны аяжок ийн чагаа Лондондан келген. «Силерниң чагааларың хамарышпаан, В. И. Ленинге хамарышпаан, Британ музейниң документлериниң ады фото-хоолгазын чоруттувус. Оларын аразын-да Владимир Ильичиниң ому номчуку кылдыр хүдээп алмыр-биле аңаа биядт бээриниң дугайында музейниң директоруна киирип турган билек бажыкы бар.

Е. Пермяктын «Мөңгү дуюг» деп шинэинде Сергежиктин ролон анык артист Олча Давааның күөсүдүп турары.

В. АМЫРНЫҢ ФОТОСУ.

СОГУНАДА ЭМ

Эртмен-даа медицинада, чопун-даа медицинада согунада баш калчарында эгелээш хан бажыкыны улгадыр аарыларга чедир дыка хой аарыларын эмээринге аяжылап турар. Хан бажыкыны улгадыр аарыга удуз согуна ам болур.

Тес-Хемнин район эмнегезинин коллективинде уран чүүлге хандык шыдылгыр хой. Оларын бирээзи Лариса Байыр-оолдун татар улустун баштак танчызын ойнан турары.

А. ЗАЙЦЕВИН ФОТОСУ.

Үш харлыг „бирги классчы“

Дөрт хар безин четпээн бо оол школага барып бээр-дур деп түрүөгө специалистер келген. Тарас Черкескис дөрт айлыг турган-ла, байтайгы сестерин алап аяжылап, а бир харында-ла алфавиттиң бугу үжүктерин доктадып алган. Бир хар ийн айлыг турган, ол саат чокка номчулур аларын.

Тарастың ада-иеси Григорий Александрович биле Нина Владимировна (адызы-скулатор, иези — фигуралык атуулаашкының тренерин) огулу үжүк бичи уруглар үжүктерин билеп, харын-даа номчуп турар алар деп бола ол аразын сөгүжүгө безин кыргызны тугаалды. Ол дугайын Ленинградтин эмчилер динчээш, олардан дора эвес кайгап каанар. Оолду олар хайгааралга алаан.

Тарас ийн харында шүдүк чогаалдып каан. Ам ол шүдүк чогаалташпаан: тоолдор номчуп, оларын доктадып ая, номчанын ая өс бурзуулу уткасын сайгар, болушукчу бурзуун тодаралар, соңуугаар аларын.

Ол бичи кижини онун иштинде сайырын чызыг чокка калдыр, казыр-даа. Ол беш харлыгарга чыгып, элтеп тургуларга-биле кылган механикалык конструктору бичи Тараскы салып бээр, ол мына дээр: «Бо машиналар менча таарышпас-тыр, мен болушукчу-биле кылтайын».

Шырап-ла, ол модельдеринден кичүү ады, чаа машиналарын элтеп, тургуушпаан. Черкескис оларын өт-бүзүлгө чокка чаа иштинде таарышпа болган. Тарас стаякка суу кутушса, кичүү даштарын кийип олтай эгелээш. Стол шымының кырыга сүт тектү баткан.

«Качал турарын ол?» — деп, Нина Владимировна шүдүлээди. «Менде бурду чок, арай. Суугу стаякдан мен эвес, а даштар үндүр кызыгыт ишкыбаж — деп, бичи Архимед божун агартыган.

Е. ОЗЕРНАЯ.

Шүлүк кыдыраажындан

ЧАҢГЫС СӨСТҮҢ ЧАЖЫДЫ ДЭЭШ

Чаңгыс сөстүң чажыды дээш Чалым кырлап, Арнаан суглар дамдызынга Адыш доскаш, Чараш арыг ынакшылым Чагаганда уян үнүн дыңнап чор мен, эргим сарыым. Ада чурттуң даалгазынга Айттан дүшпей, Хөңү чымчак амыракты Хөлүткөлүп — Хөлүп берген ынакшылым Хоумдаачал, хүнээчелин билеп чор мен, эргим сарыым.

КРОССЧАЙНВОРД

- 1. Аравия чартык ортулуқта күрүне. 2. ССРЭ-ниң согу чүгүндө хоорай. 3. Мурнуу-барымын Азияда күрүне. 4. Барымын Африкада күрүне. 5. Индонезияда ортулук. 6. ССРЭ-де далай. 7. Индонезия чартык ортулуқта күрүне. 8. ССРЭ-де курорт хоорай. 9. Океан. 10. Аравия чартык ортулуқта күрүне. 11. ССРЭ-ниң Европа кезээнде хем. 12. Байкалдан үндүр аккан хем. 13. Тывада хем. 14. Мурнуу-барымын Африкада күрүне. 15. Европада күрүне. 16. Мурнуу Африкада күртүсө. 17. Барымын Африкада күрүне. 18. Европада күрүне. 19. Чөөн Африкада күрүне. 20. Соңу Африкада күрүне. 21. Барымын Африкада күрүне. 22. Европада күрүне. 23. Индонезия чартык ортулуқта күрүне. 24. Топ Африкада удуз хем. 25. Болгарияда хоорай. 26. Болгарияда хоорай. 27. Индонезияда ортулук. 28. Соңу Африкада күрүне. 29. Чөөн Африкада күрүне. 30. Соңу Африкада күрүне. 31. Индонезияда ортулук. 32. Индонезияда ортулук. 33. Индонезияда ортулук. 34. Индонезияда ортулук. 35. Индонезияда ортулук. 36. Индонезияда ортулук. 37. Индонезияда ортулук. 38. Индонезияда ортулук. 39. Индонезияда ортулук. 40. Индонезияда ортулук. 41. Индонезияда ортулук. 42. Индонезияда ортулук. 43. Индонезияда ортулук. 44. Индонезияда ортулук. 45. Индонезияда ортулук. 46. Индонезияда ортулук. 47. Индонезияда ортулук. 48. Индонезияда ортулук. 49. Индонезияда ортулук. 50. Индонезияда ортулук. 51. Индонезияда ортулук. 52. Индонезияда ортулук. 53. Индонезияда ортулук. 54. Индонезияда ортулук. 55. Индонезияда ортулук. 56. Индонезияда ортулук. 57. Индонезияда ортулук. 58. Индонезияда ортулук. 59. Индонезияда ортулук. 60. Индонезияда ортулук. 61. Индонезияда ортулук. 62. Индонезияда ортулук. 63. Индонезияда ортулук. 64. Индонезияда ортулук. 65. Индонезияда ортулук. 66. Индонезияда ортулук. 67. Индонезияда ортулук. 68. Индонезияда ортулук. 69. Индонезияда ортулук. 70. Индонезияда ортулук. 71. Индонезияда ортулук. 72. Индонезияда ортулук. 73. Индонезияда ортулук. 74. Индонезияда ортулук. 75. Индонезияда ортулук. 76. Индонезияда ортулук. 77. Индонезияда ортулук. 78. Индонезияда ортулук. 79. Индонезияда ортулук. 80. Индонезияда ортулук. 81. Индонезияда ортулук. 82. Индонезияда ортулук. 83. Индонезияда ортулук. 84. Индонезияда ортулук. 85. Индонезияда ортулук. 86. Индонезияда ортулук. 87. Индонезияда ортулук. 88. Индонезияда ортулук. 89. Индонезияда ортулук. 90. Индонезияда ортулук. 91. Индонезияда ортулук. 92. Индонезияда ортулук. 93. Индонезияда ортулук. 94. Индонезияда ортулук. 95. Индонезияда ортулук. 96. Индонезияда ортулук. 97. Индонезияда ортулук. 98. Индонезияда ортулук. 99. Индонезияда ортулук. 100. Индонезияда ортулук.

КАИ-НИҢ ОЛИМПИЙЖИ КОМАНДАСЫ

1980 чылдың июль 5-те, хүндүсүгүн 12 шакта, «Олимпиада-80»-ниң оуду Лушениң деп моллаз суур чогуунда кызыгарда Прут хемин көвүрүүгө румын спортсмен совет атлетке дамчыдып бээр. Ол-ла үедө база бир «солун таварыла» болур (оңу улус эскербес чалаас) чагааа хелтиг румын болгаш совет ийн офицер хол туткун, база бир эстафетаны — ол отту чедер черинге чедер үдээрин дамчытканы ол. Ол өйдө эгелээш-ле, КАИ-ниң олимпийжи «команда» аяжылап эгелээр, Автоинспекцияны ол кылажы иштиңи керектеп организаторының өскөдө келетери-биле кыды ол отту ССРЭ-ниң күрүне кызыгарында Москвага чедир 2294 км орукту саядат чок эртерин хандылар. — Бистере бо Олимпий оюнары бир-ле дугаар эртер — деп, ССРЭ-ниң ИХМ-ниң КАИ-ниң тускый «олимпийжи» болуучу удуручузуун оралакчы, эгелелдин кыдыз изилчилерин оралакчы Л. А. Ермошенко чутулаан. — Ол талазы-биле дуржулгавас чок. Ыччала-даа биске төвү — Олимпиадаларың төвүгү дуулап турар. Олимпиадаларың оттарын чедеринге яны-бур агарларын аяжылап турган. 1976 чылда ол отту Африкадан Оттаваге черин кылмаал эдеринчизин дамчыткып лазерин дуузы-биле дамчыткан. Ону таарымча чок деп санаан. 1964 чылда Токиога болган Олимпиаданың оуду чедерин база берген болган. Грецияда тускый саядат-биле ол отту Олимпиадага чоруткан. Оон сонда ол отту ийн кезекке чаргаш, Япониянын ийн хоорайыч чоруткан. Каякка ийн отту катан кытыштырганмың сонда, Олимпиада эгелээр мурунда ол от Токиога чалбышталып үнгөн.

Ол бугу 14 хүнүнде «от чанынга» турар болукке эң дуржулгалык КАИ аяжылаачылары кирер. Олимпиаданың оуду 1980 чылдың июль 18-те Москвага эгелээр. Байраладыг үжүр-ажышкыны союдаз, ол от Москвага «кылар». А июль 19-та хүндүлүг эскорттиң чалгези-биле отту Лужники терге чедир бээр.

Чырык хүндүс-ле Сыра бажыга Сасыктың үзүр, Алдын ораңлап, Алдын башты кадым келди. Тесе шыкш чорудурут. Дес-хан шыкш дашкының. Сугал — Сук үгө, Эрэмеде — Эклес үгө.

ТЫВЫЗЫКТАР

Мөңгүн дошга мылгам, Ыйлагы иштинде адым. Хан-хан кылаштар Кара-саар илтиг. Тел-тел кылаштар Тесе саар илтиг. Элевес — Эрүмчүг. Эрмалес — Эрмалес. Эрмалес — Эрмалес.

МЫНДЫГ БАЗА БОЛГУЛААР

ЭЗИРИК ӨРГЕ

Уургай аржаны Эрон ра болза Нарин суудан мый чеден хире километр чедир. Аяаа чедер орук калдыр-берт. Бичи хемин суу база он-он катал келер алар. Ыччала-жок Аржааны чалды-на дыка хой икчи барып даштан, эминин турар. Чер богу — кайгамчык караш оран. Ал-меч-даа, кат-чын-даа, чорук-даа элек. Өрге база хой. Өргөни мыйла ондалап азы бергени журут эвесле. Каш чыл улаштыр улус элел солун чүлдү көрүп келген. Чамды аржаанылар ол черге барган, бичи тавачы-гаштарга арага «бажы» кудуп, оңи салып каар түс-дур. Ону чамды көрбөс бир «сарыг» асар бар дээр: болганчок-ла кээп, тавак савай зысаар. Элеви болганда өрге шуут элериң каар, майгынар ара-зында ырбалыктал чорур. Чамдыкта мыйраңал-ла үжүп калган, азы-бир майгың доразыла «хаарыктың» чыдар. Элеви болган көөргө, чиде берген болур — оггарып келгеш чаа бергени ол. Чамды кижилерни бугу-чүдүл «ачымыла» аргачы аларган амытан-дыр ийн.

Кызыл, Шетияля-Крвченко кудумчузу, бажы № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторуң 2-24-63, редакторуң оралакчыларың 2-36-24, 2-31-75, хандыкың 2-23-35, секретариятың 2-23-35, партияны амыдырал болгаш совет тургузат кылдыкыңың 2-37-13, пропаганда кылдыкыңың 2-31-75, культура кылдыкыңың 2-23-54, келээ аял-агы кылдыкыңың 2-21-47, улустур кылдыкыңың 2-22-64, аягаз кылдыкыңың 2-21-27, «Информация» кылдыкыңың 2-20-60, корректорларың 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбей барганда 2-32-75 телефоныңе долгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном сазыкың талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Шетиякка болгаш Крвченко кудумчузу, бажы № 1).

«ШЫНГА» ХАРЫ

Бо чылдың июль 20-да «Шынг» Н. Шипиговың «Чугулаал көөр» деп эгелээш материал үнгөн. Аяа автор школарда шыдыра спортуң саймарадын турарың дугайында база бажын. Ук үдүгө холбаштыр харымы Тыва АССР-ниң Чыдышкы-кчи министрствону редакцияге чоруткан. Ында динчакыны бола: «Чугулаал көөр» деп материалды министрствонга чутулашкан. Ында кирген чугулаал чыдап чөгүт деп хүлээп алган. 1980 чылда школар аразыңа шыдыра маргылдааның «Ак-терге» кудумчу панталы дээр организаторлары панталыңа Оон биле чергелештир Тыва АССР-ниң бирги чери дээр өскөкчлөр ортуулаш — шыдыра маргылдааның база болур. Амгы үедө республиканың 64 школарында 951 өрөнчүк шыдыра секцияда кырып турар, оларның 820-ин колээ черлерде.

ДЕКАБРЬ 29-ТА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00 — «Уе», Информастыг программа. 10.40 — Эртың гимнастика. 11.05 — «Ынак шүдүктерин». 11.35 — «Ону бажы». Урн-чечен фильм. 13.10 — Совет композиторларынын симфония чогаалында Тос телевидениниң болган Бугу-эвелл радиоуңу Улус симфония оркестри болган ишти аразыңа чүдүдөр. Директору — РСФСР-ниң улустур артты В. Фелесен. 14.15 — Мелээр. 14.30 — 16.00 — Чалар. 16.00 — Мелээр. 16.20 — ССРЭ-ниң тургусканының 57 чыл онга. Документалдык телефильм программасы: «Кур чер таралымы дугайында сөс», «Украинның эрмендени» — Сибирьде, «Чангыс элтиг өт-бүзүлгө». 17.20 — «Улустуң аңгалары». 17.30 — «Горизонт». Ленинградтан дамчыдала КЫЗЫЛДАН 18.30 — «Тыва мелээр». Информастыг программа. 18.45 — Киножурнал. 18.55 — «Хөгүдүг өт». Дамчылга. 19.40 — Телемелээр. 19.55 — Деагерийниң уругуар чымчыга. 20.10 — Чарылар МОСКВАДАН 20.15 — Богуң делегейе. 20.30 — Балет артистериниң концерти. 20.55 — «Хөгүдү оодар» деп фильмниң туртту актарыныга «Итениң» Информастыг программа. 22.05 — 01.25 — ССРЭ-ниң эрттиң фигурисстериниң маргылаздык Спорту тавылар. Ленинградтан дамчыдала. Чалар да — Богуң делегейе. Информастыг программа. «Спортло» тиражи. ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 18.30 — «Бистиң ырым, чыдыраал». Уругларын ишти мр коллективтериниң концерти. 19.15 — «Москвачыларның бажыг сөзү». Документалдык телефильм. КЫЗЫЛДАН 20.15 — 21.10 — «Людмила Зыкинаның концертинде» Документалдык фильм.

Кызылдың агаар станицаның динчакыңа Бугуар алырга, богуң республикага көзүп турар булуттар, чамдык чергерге быскан хар каар. Соңу-барының чүе улгазышыңың халтыг тургени секундда, 2—7 метр чедер. Агаарың температураның 11—16 градус соок болур. Ычылта кезек бораннар-Латтын күзү конкаш. Агаар дүвө 20—22, хүндү 14—16 градус соор. Республиканың автооруктарыга биче хар чаар, ыччала-даа 4—6 хире километр черге ортуку көстүрү өл болур.

Редакторуң В. С. ШАРАВИН.

КИНО

ДЕКАБРЬ 29-ТА «НАИЫРА»: «Болектин болган Лесактин удуз аяч-чоруну 9.30, «Чугуа өл» 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.50 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Бурзуу чок» 15.00, 17.30, 20.00 шактарда. «ИНОЕ»: «Болектин болган» Лесактин удуз аяч-чоруну 9.30, 14.25, «Хөгүдү курган турарлар» 10.45, 12.35, «Хөлүн халээр» 16.10, 18.00, 20.20 шактарда. «ВОСТОК»: «Самдыкыңа» 15.00, «Биске шымың тургана» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Редакцияның адреси:

Тираж 16398. Чыгыш 3405. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП УНЕР